

MESÉS TÜDŐBETEGSÉGEK 2.0

DR. MOLNÁR F. TAMÁS^{1,2}

¹PTE ÁOK ORVOSI KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ÉS INNOVÁCIÓS KÖZPONT MŰVELETI MEDICINA CSOPORT, PÉCS

²PETZ ALADÁR EGYETEMI OKTATÓ KÓRHÁZ, SEBÉSZETI TANSZÉK (PTE ÁOK)
SZT. SEBESTYÉN MELLKASSEBÉSZETI RÉSZLEG, GYŐR

Tavaly már merítettünk a mesékben előforduló pulmonális kórképekből, de úgy tűnik, ez a kút kiapadhatatlan, vagy legalább is feneketlen mély – akárcsak az emberi butaság. Aki ebbe ereszti a vödört, sose csalódik: mindig csordultig húzza fel. Meghan Markle és a szerencsétlen sorsú Harry, sussexi herceg története a hercegnő tünetegyüttes (princess syndrome, természetesen rövidítve: PS) minden kritériumát kielégíti. Nárcizmus, korlátlan figyelemhajkurászás (attention seeking behaviour: ASB) örökös sér-

tettség; nem hiányzik semmi. Kódolja a BNO szerint az, akinek kedve van hozzá. Lám, igazi hercegnőnek vagy -nének lenni sem fenékgig tejfel (caveat: allergének garmada); reméljük a mesebeli alakokra jobb sors vár. Sójajtsunk mélyet, és vegyük őket sorra.

Hófehérke és a hét törpe[#] története, amit a Grimm testvérek 1812-es gyűjteményéből ismerünk, a Disney feldolgozás mosóporreklámhoz illő grafikai megjelenítésében rombolja generációk vizuális ízlését és hizlalja a forgalmazói pénztárcát. A gonosz és féltékeny mostoha az erdő mélyén akarja megöletni hősnőnkét, ám végül álöltözetben, mérgezett almával ejti kómába. A tüdőgyógyászati elemektől sem mentes, genetikai deformitásokkal teli történet végén az üvegkoporsóból (lenini motívum) a herceg szerelme menti ki Hófehérkét.

[#]Korrekt, stigmatizációtól mentes megnevezésük: Kicsiny Emberek (Little People). A majomhimlőt (leánykori neve: monkeypox), ezt a WHO által „health emergency”-ként deklarált rettenetes betegséget, ami akár egyhetes viszkető kiütésekkel is járhat, sem szabad így hívni már ezután. A majom is ember (gondolhatják a WHO-ban) és minden módon el kell kerülni az alkalmat, hogy megbántódjanak. Egyedül az Mpox megnevezés használható. Arról, hogy ezt is csak halkán szabad kimondani, nehogy meghallják, még nem intézkedett a hatóság.

1. kérdés

Melyik biztosan téves az alábbi állítások közül?

- Hófehérke albinó.
- Hófehérke anémiás.
- Az alma aspirációja, felső légúti obstrukció révén hypoxiát okozott.
- Az alma *Listeria monocytogenes*szel fertőzött, mely kómába ejti hősnőnket.
- A törpék achondroplasiában (dwarfizmus) szenvednek.
- A gonosz mostohának Dorian Grey szindrómája van. (Oscar Wilde regényében az önnön külsejébe szerelmes ifjú képtelen tudomásul venni, hogy öregszik – a Narcissus történet gyenge utánérzete.)
- Hófehérkének Kleine-Levin szindrómája van.

Hamupipőke már önmagában is egy egész tünetegyüttesnek adott nevet (Cinderella szindróma). Az önállóság hiánya, kóros mértékű másokra hagyatkozás, és rosszul vagy sehogy sem működő kapcsolatokhoz való ragaszkodás jellemzi. A Grimm testvérek történetének kulcsa az apró lábfej is – Hamupipőke cipellője túl szűk a két gonosz nővér lábára. Ebből a meséből a legnagyobb jó- és rosszindulattal sem sikerült a rovatvezetőnek pulmonológiai tanulságot leszűrnie. (Végső esetben egy ortopédiai konzíliumot lehet vele megszínesíteni).

Ezzel szemben **Csipkerózsika** története akár egy teljes tüdőgyógyászati alvásélettani tankönyvfejezettel is felér. Ígéretes már az angol cím is: *Sleeping Beauty*. A történet – legalábbis a Grimm szerinti erősen finomí-

Viktor Mikhailovich Vasnetsov (1848–1926): Az alvó királynő

tott verzióban^{##} – egy tüsszúrás, hosszú alvás és egy hercegi csók, mint ébredési inger körül forog. Lehetne az injekciós narkózis ősmeséje is, de nem az.

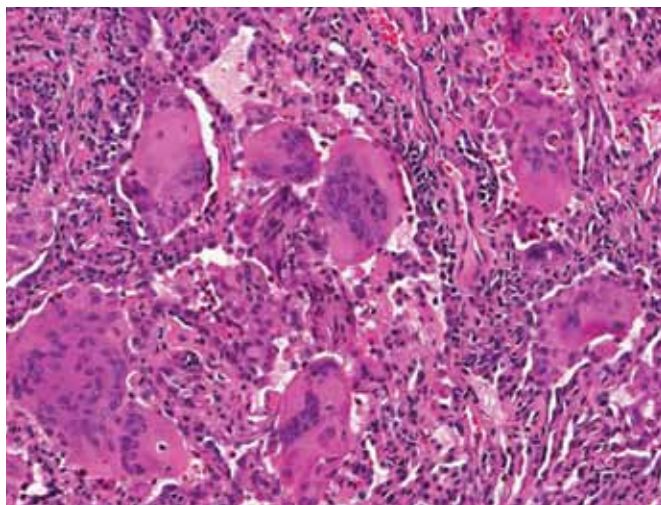
2. kérdés

Mi okozhatta Csipkerózsika hosszú alvását?

- Trypanosoma brucei protozoon fertőzés (cecelégytől kapta)
- centrális alveoláris hipoventilláció szindróma (CAHVS)
- Kleine-Levin szindróma

A 2022-es év mögöttünk van, s vele az Oxford Szótár szerint az év leggyakrabban használt szava, szóképe is: „kobold üzemmód” (goblin mode). Ez alatt a lusta, végsőig laza, semmivel sem törődő, a társadalmi várakozásokra szemérmetlenül fittyet hányó magatartást értik. Érdekes módon a mókás manó, a kobold (hosszú német közvetítéssel érkezett, de a görög kobalos sem idegen) és a kobalt főnév összefüggnek. Az ezüsttelepekben fellelhető fémet a koboldok varázsolták volna oda, innen a név. Egy másik etimológia szerint a kobaltbányászok tüdőbetegségét okozták ezek a lények. Ma már persze tudjuk, hogy sem gonoszok földalatti manó, de még bányász sem kell ahhoz, hogy kobalt-tüdő legyen a mikroszkópikus diagnózis.

^{##}Itt a rovatvezető finoman arra céloz, hogy a mese ókori és középkori forrásvidékén olyan sötét, eredeti motívumok rejtőznek, amelyeknek olvastán egy sokat próbált felnőttfilm rendező is elpirulna.

Kobalt-tüdő: konszolidálódott alveoláris terek makrofágokkal és többmagvú óriássejtekkel, utóbbiakban emperipolesis látszik (Elliott és mtsai. nyomán²)

3. kérdés

A kobalt-tüdő kialakulásához elég, ha a betegünk...

- marihuánát szív
- e-cigaretét szív
- a fogát szívja (vagy fogtechnikus)
- füstködöt szív

Az Oxford University Press (OUP) a sajtóban való előfordulás gyakorisága alapján osztja ki az év (legjellemzőbb) kifejezése címet. Eredetileg nyilván angolul születtek, de a beszédtemák, a kulcsszavak, a mindenképp izgató kérdések a világhálón mindenkit az anyanyelvén is elérnek.

4. kérdés

Ön szerint a leggyakrabban előforduló szavak listájából melyik kifejezés melyik esztendőben nyert 2013 és 2021 között?

- szelfi (selfie)
- öröm emoji
- elektromos cigaretta (vape)
- posztigazság (post-truth, amikor az érvelés helyett az érzelmekre hatnak)
- „megifjodás / ifjúregés” – jobb szó híján (youthquake, amikor a fiatalok értéke, ízlése válik dominánssá, normává. Eredetileg az 1960-as évek jelensége, újrarahangszelvével)
- mérgező (toxic)
- klimakatasztrófa (climate emergency)
- oltás (vax)

Hagyjuk a hanyatló nyugatot lelkiismereti válságában szenvedni; volt és van nekünk elég saját bajunk. A Rákóczi szabadságharcból ránk maradt mesékben, történetekben is talál mellreszívnivalót az arra figyelmes olvasó. Fulladás, auto PEEP – ki értene jobban egy ilyen jelenetet, mint az Amega olvasója? Az alábbiakból az is kiderül, hogy a labancok nyilván nem bírják olyan jól a bort, mint mi kurucok. Ennek talán kipcsak genetikai okai is lehetnek: mind megannyi kutatni való terület. De lássuk hősünket:

„(...) és közben mind sűrűbben üritgette a poharát, hogy mámorba fullassa vergődő lelkiismeretét. Az osztrák tábornokok mind jobban kiveresedtek, s Ocskay is fújtatva vette a lélegzetet. Most már megint kitört belőle a dac, a hiúság, a féktelen nagyravágás.”¹

Ocskay László, Rákóczi fejedelem brigadérosának reálpolitikai indíttatású partváltása (a szigorú utókor árulást emleget) rosszul sült el (az áruló elárultatása), a feje bánta. Nem ő volt az egyedüli, aki megpróbált átállni a bécsi udvarhoz. (A nyugatosok és a rebellisek huzavonája évezredes haladó hagyomány mifelénk – is. A fővestés pedig aligha mérhető „a politikai felelősség” vállalásához.)

5. kérdés

Ki volt a másik neves vitéz, aki ilyen méltatlan körülmények között maradt le a rodostói halhatatlanságról?

- Bezerédi Imre
- Esze Tamás
- Buga Jakab
- a Tenkes kapitánya

MEGOLDÁSOK

1. válasz

Két állítás biztosan téves.

- Az albinók haja hófehér, Hófehérkének viszont a mese szerint „a haja fekete, akár az ében”.
- A hyperphagia hiányzik ahhoz, hogy megálljon a Kleine-Levin szindróma. Ugyanez vonatkozik Csipkerózsikára is.

2. válasz

- Ez a megoldás tűnik jónak (ha kizárjuk a gyógyszerhatást).
- A CAHVS-t, mint autonóm betegséget a PHOX2B génben lévő polialanin variáns okozza. Ha elalszol, meghalsz: Odin átkaként is ismert. Mivel a hősnő felébredt, a diagnózis nem áll.
- Ez kizárt – mint a Hófehérke történetben is.

3. válasz

- Elég, ha a betegünk e-cigarettát szív, ugyanis az elektromos cigaretta kobalttartalma is okozhat ilyen ártalmat².

4. válasz

Az elektromos cigaretta 2014-ben vezette a sajtóbeli megjelenés gyakorisági listáját.

Ocskay lefejezése (korabeli fametszet)

Az egyes esztendőkből ezeket a szavakat kedvelték az újságírók és fogyasztották az olvasók a legnagyobb hévvel:

2021: oltás (vax)

2020: az OUP nem talált kiemelhető kifejezést, a Collins szótár szerint a lezárás (lockdown) volt az év szava

2019: klímakatasztrófa (climate emergency)

2018: mérgező (toxic)

2017: youthquake

2016: posztigazság (post-truth)

2015: öröm emoji

2014: elektromos cigaretta (vape)

2013: szelfi (selfie)

5. válasz

Bezerédi Imre ezres kapitány volt a másik kuruc áruló, akinek már tábornoki kinevezését is aláírta a Nagyságos Fejedelelem, amikor váratlanul napvilágra kerültek a bizonyítékok. ■

FORRÁSOK

- Farkas Emőd: Ocskay brigadéros, Rákóczi villáma. Élete, árulása és halála. Budapest 1903. Vass József könyvkiadó hivatala.
- Elliott DRF, Rupal Shah R, Hess CA, et al. Giant cell interstitial pneumonia secondary to cobalt exposure from e-cigarette use. *Eur Respir J* 2019;54(6):1901922. doi: 10.1183/13993003.01922-2019.)